

libertijn

Humanistisch jeugd-
en jongerenblad

redactie-adres:
Willem Barentszstraat 57
Utrecht

postgiro: 13.82.77.7

redactie:
Lies Bartels
Hans van Weely

eindredactie:
Leon de Smet
Marie Westeneng

abonnementsprijs:
f 7,25 per jaar
(voor donateurs méér)

losse nummers 75 cent

advertentietarief
op aanvraag

2e jaargang nr. 1
januari 1968

verschijnt maandelijks

REDAKTIONEEL

Dit is het eerste nummer dat door de nieuwe redaktie is uitgebracht. Misschien voelt het zich nog wat onwennig, misschien ziet het er nog een beetje als een pas opgenomen vondelingetje uit... wie weet.

De nieuwe medewerkers: Leon de Smet (eindredakteur en grafisch verzorger) en Lies Bartels (redaktie en verzending) staan samen met de blijvers Marie Westeneng (nu: eindredaktie en administratie) en Hans van Weely (blijft: redaktie) voor een enorm karwei.

Wat er aan dit blad gebeuren moet, van inhoud vergaren tot abonnees werven toe, is genoeg voor een dagtaak van 2 man. Desalniettemin... gooien Leon, Hans, Lies en Marie in de vrije tijd de koppen in de wind om Libertijn te houden zoals het is: een uniek, fijn maandblad, onmisbaar voor de jonge humanisten!

Dit naar het fantastische voorbeeld van Arnold van Hees en Thea van Beek, die helaas voor andere vrijetijdswerkzaamheden tijd nodig hadden. Zij hebben het meeste, het zwaarste werk gedaan tot nu toe; ze kunnen terecht trots terug zien op het resultaat dat zij bereikt hebben in dat ene jaar!

De nieuwe redaktie wenst alle lezers een heel voorspoedig 1968 toe, en hoopt dat er veel commentaar op de nummers van de tweede jaargang van Libertijn binnen komt stromen.

Dat Libertijn zal groeien en bloeien; dat de lezers en Arnold en Thea trots kunnen zijn op de nieuwe

redaktie

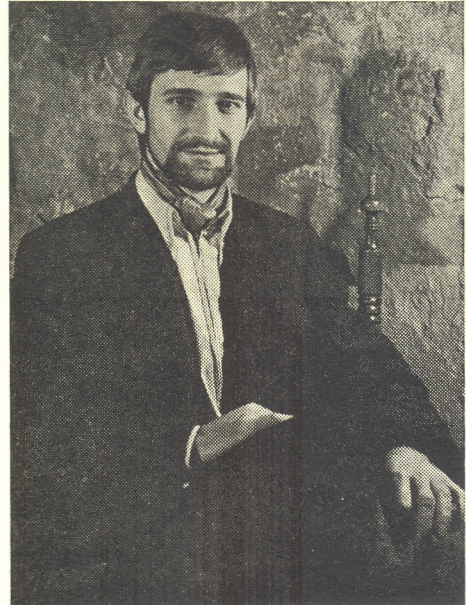
Abonnementen worden — zonder tegenbericht — automatisch verlengd voor het jaar 1969.

REDAKTIONEEL

Kopij moet vóór de eerste van iedere maand ingezonden zijn. De redaktie gaat over tot plaatsing van de ingezonden kopij, doch de schrijver is verantwoordelijk voor z'n produkt. Het is ook mogelijk illustraties in te zenden.

Wij verzoeken een ieder, eventuele adreswijzigingen of onjuistheden tijdig aan ons door te geven.

Libertijn biedt gelegenheid tot het plaatsen van „kleine” advertenties, tarief bij redaktie verkrijgbaar.

Leon de Smet

Lies Bartels

Het woonprobleem in Nederland

WOEKEREN MET RUIMTE - WOEKEREN MET JE RECHT

Wie lijden het meest onder het grote woningtekort? Dat zijn de mensen van 18 tot 30 jaar. Achttien- en negentienjarigen, die gaan werken of studeren en, los van hun ouders, een zelfstandig leven willen beginnen, worden daarin vaak belemmerd door...

de slechte woonvoorzieningen in steden voor jong-volwassenen.

Jonge mensen die een eind in de twintig zijn, nog studeren of pas werken en willen trouwen, zijn veroordeeld tot een wachttijd van meestal enkele jaren of raken verzeild in het „inwoonsysteem“, bron van moeilijkheden.

Dit komt door:

het zeer beperkte aantal goedkope woningen voor jong-gehuwden met een klein of nog helemaal geen inkomen.

Gehuwde jonge mensen die één of meer kinderen willen hebben, en aan die spruiten willen geven waar ze recht op hebben: ruimte om te leven, zijn vaak genoodzaakt op goed geluk maar wat kinderen te krijgen en zodoende: **met kind (of kinderen) en zonder goede woning, een urgentiegeval te worden en kans te krijgen op voldoende woonruimte.**

Ongeveer na het 30-ste jaar zijn de grootste problemen wel opgelost. Dan is er een behoorlijk inkomen, het gezin is gesettled en de woonproblemen zijn opgelost door **een dure flat te kopen of een krankzinnige huur te betalen voor een flat „in de vrije sektor“ of weinig huur, of een redelijke koop prijs voor een huis in een randgemeente waar, voor een gezin, het bezit van een auto noodzakelijk is door de lastige verbindingen in het openbaar vervoer.**

Botsingen van jong-volwassenen met ouders; crises tussen verloofden en jong-gehuwden; woekeren met ruimte (en dus: rust, hygiëne, privacy) in kleine jonge gezinnen; ongewenste financiële aderlatingen bij wat grotere, niet meer piepjonge gezinnen; en nog vele andere, minder konkrete situaties van onbehagen:

ALLES HET GEVOLG VAN HET WONINGTEKORT.

Het woningtekort drukt een afschuwelijk stempel op de persoonlijke ontwikkeling van de mensen en dus ook op de algemene sociale, culturele en economische ontwikkeling van de Nederlanders.

Het woningtekort zal opgeheven moeten worden binnen ten hoogste tien jaar. Dat moet mogelijk zijn. Is dat niet mogelijk? Dan moet het mogelijk gemaakt worden!

De manier waarop?

Door de overheid duidelijk te maken, dat dit woningtekort hét grote probleem van Nederland is.

Door de overheid alle klachten, alle grieven die er be-

staan, onophoudelijk op te lepelen. Door te zeggen dat we weigeren een lelijk stempel op onze ontwikkeling te laten drukken. We hebben recht op ruimte. We moeten woekeren met dit recht.

De tweedaagse konferentie over het woonprobleem, te houden tijdens het weekend van 10 en 11 februari 1968, geeft gelegenheid om alle jongeren het hunne te laten zeggen over dit probleem.

Zaterdagmiddag wordt door de heer W. A. H. W. M. Jansen, directeur van de bouw- en woningdienst te Utrecht en door drs. A. H. Bernison, socioloog, gespecialiseerd in „het woonmilieu“ en verbonden aan de afdeling „onderzoek“ van de Rijks Planologische Dienst, uiteengezet hoe ons woningbouwbeleid bezien, gekraakt en verbeterd kan worden.

Zaterdagavond vindt de vertoning plaats van de documentaire film „Nieuw dorp op nieuw land“ van Louis van Gasteren: een boeiende film over het nieuwe dorp Nagele in de Noordoostpolder.

Het belangrijkste gebeurt op zondag:

door gespreksgroepen worden konklusies uitgebracht. Elk van deze gespreksgroepen heeft als onderwerp een bepaald aspekt van het woonprobleem. De deelnemers kiezen hun eigen gespreksgroep. De konklusies worden in een slotzitting samengevat en dienen als „mening van een grote groep jongeren; ter verbetering van de woonomstandigheden“.

De eindkonklusie wordt op zoveel mogelijk plaatsen gepubliceerd, gehanteerd en aangeboden: kranten, gemeenteraden, ministeries dienen er nota van te nemen.

Elk jong mens met verantwoordelijkheidsgevoel zal deelnemen aan dit weekend.

Na deze harde (helaas noodzakelijke) woorden verzoecken wij de lezers vriendelijk aandacht te besteden aan de zakelijke gegevens, die hieronder volgen:

Het weekend wordt gehouden in het Koos Vorrinkhuis (Lage Vuursche) en is te bereiken met een bus vanaf het treinstation te Hilversum. Ook kan men het, lopend door het bos, bereiken vanaf het treinstation te Hollandsche Rading.

Aanvangstijd: zaterdag 10 februari, 11 uur.

Eerste maaltijd in het huis: zaterdag 18 uur (warm).

Afloop: zondag 11 februari, 16 uur.

Kosten: f 20,—.

Beddegoed is te huur voor f 2,—.

Voor opgaven en inlichtingen richt u zich tot:

Humanistische Jongeren Groep Utrecht
weekendorganisatie

t.a.v. Marie Westeneng, Willem Barentszstr. 57, Utrecht
tel. 030-713429 (avond); tel. 030-24641 (dag)
giri 729707

Opgaven zijn welkom tot 26 januari (vrijdag) 1968.

Het weekend is toegankelijk voor jong en oud, kerkelijken en humanisten!

De kogel door de kerk

In zijn vergadering van 15 december 1967 heeft het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond een „stichting in oprichting t.b.v. jeugd- en jongerenactiviteiten” in het leven geroepen en tot bestuursleden benoemd:

H. Bosselaar, voorzitter

mej. M. Westeneng, sekretaresse

K. Doets, penningmeester

leden: mej. S. E. van Hoek, H. Nootenboom, A. van Olst, P. Postma en G. Wieneke. Als adviseurs werden benoemd: H. Kooij, J. de Lege en H. J. van Sandwijk. Het bestuur van deze stichting i.o. heeft tot opdracht het ontwerpen van statuten en het huishoudelijk reglement, datgene te doen om overheidssubsidie te verkrijgen en de werkzaamheden van de werkgroep Jeugd en Jongeren voort te zetten.

Hiermee is de eerste stap gezet op weg naar een zelfstandiger functioneren van de jeugd- en jongerenactiviteiten. Er is in dit kader echter al meer gebeurd: de concept-statuten zijn gereed. Alle opmerkingen, die tijdens het H.J.B.-kongres en de jongerenstudiedag zijn gemaakt, zijn er in verwerkt, evenals aanbevelingen van het H.V. Wat regelen statuten nu?

Vooraf dient te worden bedacht, dat alleen de hoofdzaken in statuten worden geregeld en dat nadere uitwerking plaats vindt in het huishoudelijk reglement.

Om te beginnen is er de naam: het voorstel is „Humanistisch Jongerenkontakt”. Vervolgens de uitgangspunten en doeleinden. We zullen de statuten niet in zijn geheel opnemen, maar dit punt is er belangrijk genoeg voor: „De stichting stelt zich ten doel het bevorderen van algemeen geestelijke en sociaal-kulturele activiteiten die leiden tot zelfbestemming in verbondenheid ten behoeve van niet-godsdiensstige jongeren tot en met 25 jaar. De

stichting heeft als uitgangspunt voor haar werkzaamheden het moderne humanisme”.

Tot de middelen, die het mogelijk moeten maken haar doelstellingen waar te maken zijn o.m. allerlei activiteiten op landelijk, regionaal en plaatselijk gebied voor, door en met jongeren. Plaatselijk zullen de jongerengroepen het moeten doen. Daaraan ontleent de stichting haar bestaansrecht. Jongerengroepen, verbonden aan gemeenschappen van het Verbond, zijn vanzelfsprekend verbonden aan de stichting. Daarnaast kunnen zelfstandige jongerenorganisaties die daarop prijs stellen zich bij de stichting aansluiten. Tenslotte kan de stichting de figuur van jongerenkontaktpersoon op plaatselijk niveau bevorderen. Hierbij is ten eerste gedacht aan plaatsen waar geen met de stichting verbonden jongerenwerk is, maar wellicht groeit de figuur van jongerenkontaktpersoon uit tot mentor in de plaatsen waar wel jongerenactiviteiten zijn.

Over het bestuur van de stichting en de wijze waarop dat samengesteld wordt heerst nogal wat misverstand. De bestuursleden (min. 3 en max. 12) worden benoemd en ontslagen door het hoofdbestuur van het Verbond, **niet dan na overleg met de jongerenraad**. Benoeming is slechts voor twee jaar en de groepen hebben het recht kandidaten voor het bestuurslidmaatschap voor te dragen. Wanneer de stichting eenmaal volledig werkt, ligt de samenstelling van het bestuur dus vrijwel geheel in handen van de jongerengroepen, die

- personen als bestuurslid kunnen voordragen en
- via hun vertegenwoordiger in de jongerenraad de uiteindelijke keuze van bestuursleden kunnen beïnvloeden.

Tenslotte uit de statuten nog iets over de jongerenraad. Deze zal bestaan uit vertegenwoordigers van de plaatselijke groepen en van de afdelingen van aangesloten landelijke organisaties. Behalve het overleg voeren met het hoofdbestuur van het Verbond over de benoeming van bestuursleden van de stichting, heeft de jongerenraad ook tot taak het stichtingsbestuur van advies te dienen en behulpzaam te zijn bij alle werkzaamheden, die in gezamenlijk overleg ondernomen worden. Als we het geheel van functies en verantwoordelijkheden overzien dan ligt alle verantwoordelijkheid bij het bestuur, dat weliswaar een dagelijks bestuur kent maar alleen ter afwikkeling van lopende zaken, daarin bijgestaan door een bezoldigd funktionaris. Het beleid en de werkzaamheden beoordelen evenals het voorstellen van nieuwe initiatieven is het werk van de jongerenraad.

Wanneer zal nu alles goed gaan draaien? Dat is een moeilijke zaak. Er is thans een stichting in oprichting met een bestuur. Dat moet echter gezien worden als een overgangssituatie tussen de werkgroep Jeugd en Jongeren en de definitieve stichting „Humanistisch Jongerenkontakt”. Vooreerst moet het huishoudelijk reglement gemaakt worden. Zowel de statuten als het huishoudelijk reglement behoeven de goedkeuring van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk in verband met subsidiaire kwesties. Toch heeft het bestuur van de voorlopige stichting goede hoop, dat in de loop van 1968 een begin kan worden gemaakt met de reglementaire werking. Daarmee zal dan een stuk organisatorische rataplan in beweging komen, die nu eenmaal noodzakelijk is om veel belangrijker zaken op doeltreffende wijze ter hand te kunnen nemen. Daarbij zal veel afhangen van de medewerking van iedereen die de veel belangrijker zaken ter harte gaan.

M. W. Verduijn

Geef jezelf

REKENSCHAP

**DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur, dat
een blad wil zijn voor de verdieping
van de humanistische overtuiging.**

Abonnementsprijs f 13,50 per jaar; voor contribuanten van de Humanistische Stichting Socrates, en voor studenten f 12,— per jaar.

**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES**

Postbus 114, Utrecht

Giro 58 22 93

het verschijnsel godsdienst

abstrakte wensvervulling

Het feit, dat er vele Sinterklazen verschijnen op 6 december, roept een zekere verdenking op. Zouden al die Sinterklazen wel echt zijn? De behoefte van ons mensen aan een Sinterklaas is in die tijd wel zeker echt.

Wanneer men in het geschiedenisboek der mensheid evenzovele goden tegenkomt, terwijl de ene keer deze godheid, de andere keer die god dé ware is, ontstaat bij mij precies dezelfde verdenking. De mens blijkt meestal een behoefte te hebben aan een god, die voor alles zorgt, waarop men alles terug kan werpen.

In onze moderne „nuchtere” tijd, wordt er onderzoek verricht naar het verschijnsel godsdienst. Het heeft er alle schijn van, dat men het „spelletje” spoedig door heeft. Het godsdienstonderzoek is dan ook een uitermate taboe-zaak. De meeste onderzoekers kiezen maar liever een ander onderzoekerrein.

Daar komt mijn tweede verdenking:

Durft men het verschijnsel godsdienst niet eerlijk en bloot onder ogen te zien? Over reeds gevonden resultaten van onderzoek praat men gewoon niet. Zoiets hoort men niet te doen. Het wordt daarom tijd, dat iemand het eens wél doet. Wij leven in een tijd, waarin men rondom de dingen zo min mogelijk doekjes windt. Wij willen eerlijk zijn. Wij streven naar het eigenlijke van de dingen; naar het naakte van de zaak.

Wanneer wij met deze ogen de godsdienst te lijf gaan en er de doekjes van menselijke creativiteit, fantasie, harts-tocht en vele andere psychologische processen afwinden, blijft er zo jammerlijk weinig over. Maar welke kleren maken van dit schriele niets zo'n waardige gedaante? Ik meende, dat dit de menselijke geest is. De bewogenheid, de spanning, het gevoel van de levende mens schept fenomenen, waarmee deze mens gemakkelijk leven kan. Psychische processen „verteren” de werkelijkheid, die wij in ons opnemen. Van deze processen hangt het af, welke „verteerde” werkelijkheid in onze geest wordt opgenomen. De vertering zorgt ervoor dat uiteindelijk alleen datgene wordt binnengelaten, wat 's mensen welbehagen heeft. Laten we enkele van deze processen nader beschouwen:

Eén zo'n proces is de wensvervulling door middel van de fantasie.

Iemand, die na uren dorstig zwerven in de woestijn bewusteloos neervalt, droomt van water, heel veel water. Hij wordt wakker en wat ziet hij . . . water. Maar het blijkt gewoon zand te zijn. Men ziet datgene, wat men wil zien.

Men zoekt naar een hogere instantie, waarin men zijn vertrouwen kan leggen; men zoekt de zin van het leven; men zoekt de ontkenning van de dood; de verlossing van het beperkte mens-zijn; de ideale mens, enz. En men vindt het. Niet in werkelijkheid, maar in zijn gedachtenwereld. Men ziet een godheid, die zorgt dat alles goed komt, die de zin van het bestaan is, die de dood over-

wonnen heeft, die de mens in het hiernamaals zal verheerlijken, die de ideale mens is enz. De man in de woestijn had als voordeel, evenals de ongelovige, dat hij zijn fantasiebeeld kon toetsen, en zag dat het verbeelde water slechts zand was. Maar de gelovige mag niet toetsen, want dan is het geen geloven meer wat hij doet. Men mag god niet op de proef stellen. Immers dit is noodzakelijk voor het levensbehoud van alle godsdienst. Als men gaat toetsen gaat het godsbeeld op in het ijle niets.

Een ander proces heet projectie; hierdoor rechtvaardigt men bijv. gevoelens en gedachten tegenover zichzelf. Een vrees, die men van zichzelf niet zomaar aksepteert kan via projectie worden goedgepraat en verdrongen. Doordat men verkeerd gehandeld heeft wordt men bang voor straf. De angst voor straf van de kant van andere mensen wordt geprojecteerd in de godsdienst. Men heeft verkeerd gehandeld, god weet dat, de duivel zal straffen, maar god is goedertierend en barmhartig, men heeft berouw en alles wordt vergeven; alles is weer goed. In feite is alles lang niet weer goed. De straf door de medemens, bijv. door middel van de politie, blijft mogelijk.

Hierdoor heb ik misschien ook het onwerkelijke karakter van de godsdienst aangetoond. Het lijkt wel of godsdienst waarlijk opium van het volk¹⁾ is. Toevallig las ik een artikel in het blaadje van de evangelische studentenvereniging, „Ichthus” genaamd, dat hiermee aardig overeenkomt:

David Wilkerson (evangelist onder de hippies van New York) verklaart in een interview het volgende: „Eerlijk gezegd, honderden verslaafden ruilen hun injectienaalden in voor bijbels . . . God heeft een getuigenis gegeven aan de gehele wereld, dat verslaving aan verdovende middelen genezen kan worden door de macht van Jezus Christus”.

Als wij dit minder godsdienstig vertalen, betekent dit o.a. dat de bijbel en het geloof in Jezus Christus dezelfde behoefte kunnen vervullen als tevoren de verdovende middelen deden. Godsdienst kan de rol van verdovende middelen vervangen in dit geval.

Deze vervanging geeft hij weer als volgt:

„Hij moet tegen zichzelf zeggen: „God is mijn enige oplossing!” en dan zich met zijn gehele hart op Hem richten”.

Godsdienst schept een zondigheidsbesef. Of zou het doodgewone menselijke geweten tot gevolg hebben, dat men behoefte krijgt (onbewust) aan een verlossend en vergevend iemand? Van „zonde” kan men door god worden gered. Deze redding door god kan dan variëren van het verkrijgen van een regenbui (die aan de stam onthouden was als straf voor een zonde van een der leden) tot een goddelijke vaderschapsverklaring als vergeving van de „zonde” van een maagd . . . Maar ik dwaal af. Ik wilde helemaal niet ironisch zijn.

Leon de Smet

¹⁾ niet „opium voor het volk” zoals zo vaak foutief is vertaald

De redactie was erg blij met de reactie van Rudolf Nijhof op het artikel van Leon de Smet over homoseksualiteit in het novembernummer van *Libertijn*. Omdat het voor plaatsing te groot was, vinden de lezers hieronder een bekorte versie. Door omstandigheden was het onmogelijk de auteur te raadplegen over de bekorting van zijn tekst. De redactie vond plaatsing in dit nummer echter van zo'n belang dat zij op eigen initiatief tot bekorting is overgegaan.

red.

Homoseksualiteit:

Een poging tot evaluatie

uitgangspunt

„De homoseksueel zal door zijn homoseksuele betrekkingen zijn leven ongetwijfeld zinvol kunnen maken. Het zal mooi worden, zoals elk leven door liefde mooi kan zijn”.

Aldus Leon de Smet in zijn artikel in *Libertijn* „Homoseksualiteit: Verantwoorde akseptatie”.

Is deze stellingname, hoe sympatiek van intentie zij ook is, wel akseptabel? Niet alleen het uitgangspunt, maar somtijds ook de geleverde informatie betreffende homoseksualiteit door Leon de Smet, roept vragen bij mij op. In tegenstelling tot Leon de Smet zou ik willen uitgaan van het standpunt dat homoseksualiteit een tekort is in de mogelijkheid tot optimale ontplooiing van het mens zijn, en als zodanig indien mogelijk voorkomen moet worden, c.q. indien reeds aanwezig genezen moet worden. Dat homoseksualiteit een barrière is tot optimale ontplooiing spreekt naar mijn mening onder meer uit de volgende factoren, die, zo niet ieder op zich, dan toch als kompleks een duidelijke indicatie hiervoor zijn:

- Homoseksualiteit is een statistische variant, en indien men het gemiddelde als norm neemt, een seksuele abnormaliteit.
- Homoseksualiteit is biologisch niet doelgericht en als zodanig een tekort.
- Bij de homoseksualiteit zijn de partners lichamelijk niet op elkaar „ingespeeld”.
- Indien men homoseksualiteit normaal en aanvaardbaar acht, dan moet men konsekwent zijn en de lijn verder doortrekken; ook andere seksuele varianten dienen dan als normaal te worden beschouwd en als aanvaardbaar voor de optimale ontplooiing van het individu binnen een gemeenschap, zoals: fetichisme, zoöfilie, nekrofilie, etc. etc.
- De ongewenste spanningen die homoseksualiteit oproept bij de homoseksueel door de onaangepastheid aan het kultuurpatroon waarin hij/zij leeft.
- Het oproepen van ressentimenten bij de homoseksueel door eventuele deklassifikatiegevoelens, al dan niet terecht.
- De geïsoleerde positie van de homoseksueel door zijn gebrek aan sociale zekerheid, emotionele verbondenheid en taak zoals in huwelijk en gezin.

Het voorgaande overwegende is het dan ook begrijpelijk dat geen heteroseksueel zich onder psychiatrische behandeling stelt om zich van zijn gerichtheid te laten verlossen, dit in tegenstelling tot de homoseksueel.

geen organische oorzaak

Als punt 1 welke mede ter verklaring tot het ontstaan van homoseksualiteit kan leiden noemt Leon de Smet:

„Lichamelijk hormonale funkties beïnvloeden het seksuele gedrag (homoseksueel en heteroseksueel)”.

Inderdaad beïnvloeden de hormonen het seksuele gedrag in de zin van libido-verhogend of libido-verlagend. Toch is dit nog geen bewijs dat het ontstaan van homoseksualiteit, c.q. biseksualiteit, te danken zou zijn aan hormonale werkingen. Zou dit namelijk het geval zijn, dan zou men door middel van het toedienen van hormonen de lustrichting op partners van het eigen geslacht moeten kunnen transformeren tot gericht op de andere sekse. Dit is echter ondanks vele experimenten op dit gebied nimmer gebeurd, zelfs niet als het gebeurde met psychotherapeutische begeleiding.

Ook andere experimenten op organisch gebied, zoals met klierweefsels, hebben tot nu toe geen succes gehad. Een korrelatie tussen homoseksualiteit en lichaamsbouw, of de stelling dat homoseksualiteit een erfelijk gegeven is, heeft men evenmin kunnen vinden.

wankele basis: psychoanalytische argumentatie

Punt 2 van de door Leon de Smet genoemde factoren ter verklaring van het ontstaan van homoseksualiteit:

„Homoseksueel gedrag wordt bepaald door het opvoedingsmilieu, d.w.z. door de ouder-kind relatie (circa 5-jarige leeftijd) (Freud)”.

alsmede het daaronder volgende Freudiaans geïnspireerde bij Leon de Smet moet men naar mijn mening evalueren in het licht van het systeem waar deze uitspraak een geïntegreerd deel van is.

De dieptepsychologie omvat een grote verzameling van systemen: Freud - Psychoanalyse; Adler - Individualpsychologie; Jung - Complexe of Analytische Psychologie alsmede de tientallen systemen van hun leerlingen: Rank, Sullivan, Fromm, Horney etc. etc.

Al deze systemen, ieder voor zich een geïntegreerd systeem van konstrukties, pretenderen te sluiten, doch aanzien de inhoud der vele systemen verschillend is, sluiten zij elkaar uit. Dit is wetenschappelijk gezien een uitermate ongezonde situatie, dermate ongezond zelfs dat hun pretentie wetenschap te zijn, verworpen moet worden.

Dit overwegende lijkt het mij dus zaak stelling 2 van Leon de Smet met zeer sterke reserve te bezien. Een onwetenschappelijk systeem kan moeilijk wetenschappelijk verantwoorde uitspraken opleveren, hooguit toevaltreffers.

relatie homoseksualiteit en neurose

Ik zou nu willen ingaan op de voor ons kultuurpatroon belangrijkste oorzaak met betrekking tot het ontstaan van homoseksualiteit. Een oorzaak die Leon de Smet, met uit-

zondering van hetgeen hij opmerkt over de psychoanalyse, geheel verwaarloost.

Naast homoseksualiteit, ontstaan door kulturele determinanten aan wier invloed ieder min of meer onderworpen is, zijn er ook factoren welke slechts voor beperkte groepen individuen gelden die in een „bijzondere” situatie verkeerden ten tijde van hun geestelijke en lichamelijke rijping. Het gaat hier om factoren die zich kenmerken door hun neurotiserend karakter.

Beperk ik mij tot de laatste ontwikkelingen op het gebied der theorievorming van neurose, dan blijkt dat, onafhankelijk van elkaar, onderzoeken aan het Instituut voor Psychiatrie te Praag door dr. Engelsman, onderzoeken in de V.S. door dr. E. Bergler, en onderzoeken gedaan in Nederland door dr. J. Arndt en in navolging van hem door dr. G. van den Aardweg leiden tot o.m. de volgende konklusies:

Het meest kenmerkende en de meest adequate wijze om neurotici van gezonden te onderscheiden blijkt te zijn: hun via vaag geformuleerde vragenlijsten de gelegenheid te geven tot klagen.

Deze vragenlijsten zijn er op gericht de neiging tot klagen te meten, onafhankelijk van het feit of de neurotikus al dan niet reden heeft tot klagen.

Uit het onderzoek van Van den Aardweg blijkt nu dat homoseksuelen, evenals neurotici, deze neiging tot klagen in sterke mate bezitten: zij halen een hoge klaagscore bij voornoemde vragenlijsten.

Indien nu geen organische oorzaken zijn aan te wijzen voor het ontstaan van homoseksualiteit en kulturele determinanten van het karakter hooguit een beperkte verklaring kunnen geven, dan lijkt het redelijk te konkluderen tot een mogelijke relatie tussen homoseksualiteit en neurose. Wij komen hierbij dan voor een moeilijk punt te staan: *vloeit homoseksualiteit voort uit een neurose of maakt de houding van onze maatschappij mensen, die wel homoseksueel zijn maar niet neurotisch, hen eerst door haar intolerantie neurotisch?*

De laatste mogelijkheid nu als verklaring voor het neurotisch-zijn van homoseksuelen is zeer onwaarschijnlijk, hoewel zij wel eventueel de neurose van de homoseksueel kan versterken. Dat deze laatste mogelijkheid zeer onwaarschijnlijk is blijkt uit het feit dat Van den Aardweg bij een groep niet-klinische homoseksuelen dezelfde klaagscore vond als bij klinische, c.q. criminele groepen homoseksuelen. Ook deze niet-klinische homoseksuelen bleken dus neurotisch te zijn.

Het voorgaande geeft derhalve een duidelijke indicatie dat het homoseksueel-zijn voortvloeit uit een neurose.

Nader empirisch onderzoek is echter nog gewenst, speciaal met niet-klinische groepen homoseksuelen. Naast het voorgaande kan echter met zekerheid gesteld worden, dat, voor zover het ons cultuurpatroon betreft, het enkel neurotici zijn die zich tot homoseksueel gedrag aange trokken voelen.

Belangrijk van deze neurosetheorie Arndt/Aardweg in het algemeen, alsmede in het bijzonder met betrekking tot homoseksualiteit is, dat deze neurosetheorie zich empirisch laat toetsen (iets wat van de meeste neurosetheo-

rieën niet gezegd kan worden) en dat de voorspellingen van deze neurosetheorie tot nu toe door empirisch onderzoek werden gestaafd. Ook therapeutisch optimisme is bij de uit deze theorie voortvloeiende therapie op zijn plaats. Gemeten aan stringente criteria zijn reeds verscheidene homoseksuelen genezen.

Tot slot spreek ik de hoop uit met deze reactie op het artikel van Leon de Smet in Libertijn van november iets te hebben bijgedragen tot verduidelijking van de problematiek rondom homoseksualiteit. Kritiek op het hier door mij gestelde is mij vanzelfsprekend ten zeerste welkom.

Overveen, 28 december 1967

Rudolf Nijhof

*orders,
vaste orders.
hebben mij glimlachend aangekeken.
het was een valse glimlach.*

*maar nu kijken ze somber.
want ik ben weggegaan
mijn koffer met haat heb ik bij ze laten staan
met m'n koffer vol liefde ben ik weggegaan
toen:*

*toen heb ik geglimlacht.
geglimlacht tegen de zon
geglimlacht tegen de sterren
geglimlacht tegen de maan
geglimlacht tegen de mensen
en zij hebben terug geglimlacht*

maar de orders werden uitgelachen

zie je:

wie het laatst lacht, lacht het best

H. Nieuwland

„kader” - training

Van tijd tot tijd vragen we ons bij allerlei zaken af: wat moeten we er mee? Geldt dit ook niet voor de jongerengroepen, de H.J.B. en haar afdelingen, de kontaktpersonen, de jongeren, die hun groep in en buiten de eigen sfeer vertegenwoordigen?

Het kan nuttig zijn, en eigenlijk wel noodzakelijk, met elkaar onder deskundige leiding te praten over de praktijkproblemen en de theoretische achtergronden. Met elkaar weten we meer, dan ieder van ons afzonderlijk. Voor een dergelijk geheel is het woord „kadertraining” gevallen, een rotwoord, maar bij gebrek aan beter. Zo'n woord roept altijd afkeer op en terecht. Meestal gaat het om een cursus waar men allerlei feiten en oefjes moet leren en voor zoete koek moet slikken.

Hier is echter beslist iets anders bedoeld. Wel informatie waar nodig: niet om zonder meer aan te nemen, maar als basis voor gedachtenwisseling. Doel is ook niet om te komen tot een aantal gelijk denkende en handelende mensen, maar wel mensen die een duidelijk idee hebben waarom het gaat en waarover we het met elkaar en met anderen hebben.

Na veel wikken en wegen is de werkgroep Jeugd en Jongeren uiteindelijk tot een globale opzet gekomen. Tezamen met de deelnemers wordt het programma zo veel mogelijk opgezet, waarbij het uitgangspunt is, dat er een openingsweekend en een sluitingsweekend zal zijn met daartussen vier dagbijeenkomsten op zaterdag. Eind maart het openingsweekend en begin

juni de afsluiting. Tussen de bijeenkomsten bereiden we ons voor op de volgende maal, thuis of met de plaatselijke groep. De kadertraining is niet alleen vóór jongeren, maar ook dóór jongeren gedacht, m.a.w. de leeftijdsgrens is van 18 tot 30 jaar en alle activiteiten zijn op jongeren gericht.

Een dergelijke kadertraining is een kostbare aangelegenheid. We stellen daarom voor zaterdags altijd een meegebrachte broodmaaltijd te nuttigen. De zaterdagen van de weekenden kunnen de deelnemers met elkaar wat gaan eten (chinezen) en op de zondag komt de lunch voor rekening van de werkgroep. Bovendien wordt dan nog f 25,— van de deelnemers gevraagd (in de overleg met de deelnemers zal er bij de jongerengroepen of HV-gemeenschappen gevraagd worden deze kosten voor hun rekening te nemen). Desondanks blijft er nog zoveel te betalen over, dat de werkgroep zich het recht voorbehoudt kandi-daat-deelnemers te weigeren, bijv. omdat ze in de nabije toekomst onvoldoende tijd zullen hebben om actief werkzaam te zijn in de praktijk.

Willen we inderdaad in maart kunnen starten, dan zullen in februari één of meer voorbereidende gesprekken gehouden moeten worden. Dit betekent, dat uiterlijk 31 januari 1968 bekend moet zijn, wie er belangstelling heeft voor deze „kadertraining”. Een briefkaartje met naam, adres, school en/of beroep, evt. de groep waartoe men behoort en de vermelding — kadertraining — naar de sekretaris werkgroep Jeugd en Jongeren, Marathonweg 71, Amsterdam, is voldoende.

m & w

Abonneert u op

MENS EN WERELD

het 14-daags orgaan
van het Humanistisch Verbond.

Redaktie en administratie:
Oudegracht 152, Utrecht.
Giro 30.49.60 t.n.v.
het Humanistisch Verbond
te Utrecht.

woord van de week

orgaan van de
humanistische luisterkring

verschijnt wekelijks

abonnement: f 7,50 per jaar

administratie: postbus 114
te utrecht

tel.: 030-24641, postgiro 58

*Een student, geneigd tot 't kulturele,
kwam hier zijn frustraties uitkwelen.
Hij liet zich snel kisten
door deez' humanisten
en is nu een van de velen.*

ORIËNTATIE

In deze serie is het laatste deeltje
uitgekomen, t.w.

RELATIVITEIT

Thans zijn in deze twee series van
vijf brochures verschenen:

- I. Huwelijk en gezin
 1. Verkering en verloving
 2. Trouwen
 3. Gezinsvorming en opvoeding
 4. Het gemengde huwelijk
 5. Gezin en maatschappij
- II. De mens en zijn wereld
 1. Atoom en kosmos
 2. Existentie
 3. Evolutie
 4. Autonomie
 5. Relativiteit

De prijs per serie bedraagt f 2,50.
U kunt deze bestellen door storting of overschrijving op girorekening no. 30 49 60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht. Op het girostrookje te vermelden: „Oriëntatie I en/of II”.

Het wel en wee van het H.V.

Het humanistisch verbond is eigenlijk een kerk. Het enige verschil met de konventionele kerken is dat haar leden niet in god geloven. Dit is een verwijt, dat buitenkerkelijken nogal eens maken tegen het verbond als organisatie.

Hoewel dit niet mijn mening is, kan ik heel goed meegaan met een deel van de kritiek op het verbond, dat hierachter schuilt.

Hoe moet je nu eigenlijk de beginselverklaring opvatten. Hiermee wordt niet zozeer de inhoud bedoeld, maar meer de vraag: wat moet je er mee aan. In artikel drie van de statuten van het H.V. (omschrijving van de doelstelling) staat als eerste punt: Het H.V. wil allen verenigen die het bovenomschreven humanisme (lees beginselverklaring) aanvaarden. Een wat starre konstruktie naar mijn idee, die iedere andere benadering in het H.V. buiten-sluit.

Was deze kritiek misschien wat formeel, praktischer is wel het volgende:

Het H.V. is in de loop van haar ruim twintig jaar bestaan uitgegroeid tot een ware organisatie. Ik veronderstel dat het geheel voor velen, die er niet in opgegroeid zijn, zoals ikzelf, bijzonder onduidelijk is. Een duidelijk beeld is moeilijk te vormen. Hierdoor heb je wel eens het gevoel dat alles met touwtjes aan elkaar hangt. Daarbij komt, dat naast het H.V. nog een dozijn humanistische nevenorganisaties bestaan.

Als dit zo blijft (onze eigen jongerenstichting is zelfs een voortzetting in die richting!), dan kon dit wel eens een belemmering zijn voor een goede relatie van het verbond met haar leden.

Naast deze twee argumenten zijn er nog wel enkele op te noemen. Dit is echter niet mijn bedoeling. Het gaat er alleen maar om, aan te tonen dat er verschillende zaken zijn die om de één of andere reden niet op de tweejaarlijkse congressen van het verbond aan bod komen.

Het zou nut kunnen hebben, wanneer ze eens in een open discussie aan de orde gesteld werden.

Op de jongeren studiedag van elf november j.l. werd het als volgt geformuleerd: *Zouden de jongeren de humanistische erfenis van het H.V. zonder meer moeten aanvaarden? Of zouden de jongeren er een nieuwe vorm en inhoud aan moeten geven.* De laatste vraag zou ik dan voorzichtig met ja willen beantwoorden.

Jaap Snoek

arbeidsdemocratie

De Vrije (d.w.z. gereformeerde) Universiteit te Amsterdam heeft een onderzoek ingesteld naar de wensen t.a.v. medezeggenschap in het bedrijf. Op het eerste gezicht zijn de resultaten geheel in overeenstemming met wat men ook zonder onderzoek wel vermoedt: vóór medezeggenschap is het merendeel der werknemers (80 %), bijna de helft der chefs (47 %) en nog geen derde van de directeuren (30 %). Ook logisch is het, dat de werknemers meer invloed willen hebben, waar het hun eigen belang betreft; winstdeling, arbeidsomstandigheden e.d. Al wat teleurstellender wordt het wanneer gevraagd wordt de belang-

rijkheid van de personen vast te stellen die betrokken zijn bij het bepalen van het beleid. Het uitvoerend personeel, dat zijn dus de werknemers, komen op de achtste en daarmee op de laatste plaats. Vreemd doet het aan dat er weinig of geen belangstelling is voor zaken als benoeming van direktieleden, vervanging van machines, mechanisering en automatisering, aanstelling van personeel, uitbreiding en fusie van het bedrijf. Dit zijn zaken die toch ook direkt de werknemer raken. Zaken, die de werknemer als werknemer niet direkt raken, maar voor hem wel van belang zijn als lid van de samenleving en als konsument, nl. de samenstelling van het artikelenpakket, staan eveneens vrijwel niet in de belangstelling. Onbegrijpelijk, dat het de arbeider kennelijk niet interesseert wat hij maakt en voor wie. Voor hem is het enige nut dat hij er zijn brood mee verdient. Als deze gegevens (ontleend aan Het Parool van 5 dec. jl.) juist zijn, dan zou dit rapport beter kunnen heten: „een wetenschappelijk onderzoek naar de emotionele kreet — klootjesvolk! —”.

M.W.

*vannacht toen ik slapen ging,
werd mijn zachte hoofdkussen plotseling een steen.
op deze steen droomde ik lief'lijker dan ooit.*

*ik wandelde met jou in een land
waar de zon werkelijk zon was.
waar regen werkelijk regen was.
waar liefde werkelijk liefde was.
waar ik werkelijk ik was.
waar jij werkelijk jij was.*

*maar toen ik wakker werd
verduisterde m'n ochtendkrant de zon,
de regen, die in mijn koffie regende
verdrong de regen,
mijn vrouw at de liefde als haar ontbijt.
en ik vermoorde ik
en jij vermoorde jij.*

H. Nieuwland

Comité voor de Vrede 1961, Oosterstraat 12, Hoogkerk (Gr.), Postgiro 1112200.

Aktiegroep Vietnam, Belieslaan 1, Heiloo (N.H.), Postgiro 1263483.

Stichting Geweldloze Weerbaarheid, Potgieterweg 16, Heiloo (N.H.).

Ter informatie

Van verschillende zijde ontvingen we berichten over geslaagde Sinterklaasbijeenkomsten, midwinterfeesten en wat dies meer zij. **Utrecht** liet het niet bij een extra feestelijke kerstmaaltijd, maar besteedde de rest van de avond aan het thema „vrede, gerechtigheid en humaniteit” en verbond daaraan de vraag: „wat is de functie (naar buiten) van onze groep? Wat kunnen we praktisch en concreet doen?”

Op 16 en 17 december hielden **Amsterdam** en **Den Haag** een gezamenlijk weekend op het Amsterdamse Geuzeneiland. 's Zaterdagavond zou gefuifd worden en 's zondags hoopte men op een levendige discussie bij koffie met koek.

Modelwoningen schijnen „in” te zijn, althans de **Hilversumse H.J.B.** bezocht een door hun mentor ingerichte. Verder bezochten ze het HV-midwinterfeest met een speciaal „nafeest” tot 1 uur ('s nachts) voor jongeren. Tenslotte de mededeling dat men zich heeft aangesloten bij het Hilversumse jongerenkomité voor Ontwikkelingssamenwerking, nadere inlichtingen bij het bestuur.

Met de regelmaat van een klok rolt Drupelsteen van de **stud.ver. Socrates** in de bus. In het decembernummer komt o.m. een overzicht voor van dienstweigeren in veertien landen, dat een duidelijk, zij het niet volledig beeld geeft van de mogelijkheden en het gebruik dat er van gemaakt wordt in de verschillende landen. De al dan niet humanistische grondslag van de vereniging is weer aan de orde geweest. Men vindt dat het verwarren zou kunnen wekken, men meent ook dat de naam van de vereniging het karakter moet aanduiden en derhalve moet de naam van de vereniging aan een onderzoek worden onderworpen, alsmede de mogelijkheden om hem te veranderen en de consequentie (ook financiële) daarvan. Dat alles komt dan weer aan de orde op het voorjaarskongres 1968. Uiteraard waren er ook enkele dolkomische moties en nog wat serieuze zaken. De verslaggever in Drupelsteen toonde zich nogal tevreden over het kongres, „al lagen er geen politieke, kloklui- of abdominal decompressionmoties ter tafel”.

internationaal

De Internationale Humanistische en Ethische Unie houdt van zondag 14 tot vrijdag 19 juli 1968 in de duitse stad Hannover haar tweede Europese konferentie onder het motto: „Conservation and Human Fulfilment”. Als hoofdthema's staan op het programma „Conservation as the intelligent and purposeful control of the human environment” en „Human fulfilment as the choice and pursuit of ideals and the attainment and enjoyment of ends”. Hierover zullen op schrift gestelde inleiding van tevoren aan de deelnemers van de konferentie worden verstrekt.

Verder zijn er een tiental onderwerpen voor kleinere discussiegroepen, waaronder het onderwerp „jeugd”. Voor verdere informatie kan men zich wenden tot het sekretariaat van de I.H.E.U., postbus 114 te Utrecht of tot de plaatselijke organisatoren, Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands, Josephstrasse 22, Hannover, Deutschland.

Marx' visie op de mens, E. Fromm. Uitg. Boucher, Den Haag, 125 blz.
Marxisme en het menselijk individu, Adam Schaff. Uitg. Werkgroep 2000/Brand.

Deze twee boeken bij elkaar zetten is om meerdere redenen interessant. Niet in de laatste plaats omdat de Poolse hoogleraar in het marxisme-leninisme en lid van het centrale partij-komité Adam Schaff in zijn boek verwijst naar een langdurig gesprek over dit thema met de Amerikaanse psychiater en humanist Erich Fromm. Beiden hebben kritiek op de samenleving waarin ze leven, resp. de kommunistische en de westerse. Beiden huldigen ook de opvatting dat er geen sprake kan zijn van een „jonge” Marx, de in het westen aanvaardbare figuur, en een „oude” Marx, de leermeester van het oosteuropese marxisme. Fromm keert zich vooral tegen de westerse falsifikatie van Marx' denkbeelden, Schaff bekritiseert vooral de eenzijdige uitleg van Marx door de kommunistische partijtheoretici. Deze boeken zijn van belang omdat bij het denken over mens en maatschappij in deze tijd Marx een centrale plaats inneemt. Bovendien geeft het boek van Schaff, dat ook in de oosteuropese landen niet zonder kritiek is ontvangen, een ontwikkelingstendens aan, die voor de toekomst weleens van heel wat meer belang zou kunnen zijn, dan de veel besproken en ook in de kringen der humanisten vaak geroemde ommezwaai in het christelijk denken en handelen. T.z.t. hopen wij uitvoeriger terug te komen op Marx' denkbeelden over de mens in zijn samenleving en de consequenties daarvan.

Jan Klaassen vindt de koningskroon en andere poppenkaststukjes, Paul Postma. Uitg. Cantecleer, 80 blz.

Over het algemeen houdt Libertijn zich niet bezig met poppenkast, tenzij het „de wereld is een schouwtoneel” als poppenkasterij wordt gezien. Dat we ditmaal toch de aandacht op zo'n boekje vestigen is omdat de auteur geen onbekende is in onze kringen. Sinds een aantal jaren was hij lid van de Hilversumse afdeling van de H.J.B. en in 1965/66 voorzitter van het hoofdbestuur, een functie die hij ook thans nog waarneemt zolang zijn opvolger niet gevonden is. Het is jammer dat de redactie niet vaker gekonfronteerd wordt met niet-alledaagse activiteiten van lezers en belangstellenden. Er is nog een andere reden om dit boekje aan te bevelen. Op de jongerenstudiedag 1967 is gesproken over poppenkastspel in het kader van samen praktisch werk verrichten voor anderen. Gedacht werd toen aan het verzorgen van feesten in kindertehuizen e.d. Mocht men besluiten tot poppenkastspel dan vindt men in dit boekje vijf vrolijke stukjes, waarvan er enkele door één en andere door twee personen gespeeld kunnen worden met zeer eenvoudige attributen. Ook modern verantwoord taalgebruik wordt niet geschuwd en somtijds wordt de draak gestoken met zaken, die ouderen kunnen amuseren: „... ik ben Harrekrasta, de best gediplomeerde heks uit de hele omtrek”.

libertijn
postgiro 1382777
f 7,25 per jaar
libertijn

wij kunnen géén lepeltes, speldjes e.d.
aan onze nieuwe lezers geven
ónze tegenprestatie is
dat Libertijn met iedere nieuwe abonnee
beter voor de dag kan komen
U kunt ons helpen onze lezerskring
te vergroten
en wij geven U er een nóg betere
Libertijn voor in de plaats

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad
„Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum,

Handtekening

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad
„Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum,

Handtekening

adressen

Het is van belang dat men deze lijst vergelijkt met de vorige, gezien de vele wijzigingen en aanvullingen.

HUMANISTISCHE JONGERENGROEPEN, JONGEREN- GESPREKSGROEPEN e.d.

(Sekretariaten of jongerencontactpersonen — CP)

Alkmaar	CP: mevr. G. de Kroon, C. de Bourbonstraat 19
Almelo	CP: D. J. Sluiter, W. v. Konijnenburgstraat 37
Amersfoort	CP: J. van Halm, Tuinstraat 22
Amstelveen/ Buitenveldert	Secr.: mej. M. Polderman, Rentmeesterslaan 80, Amstelveen
Amsterdam	Secr.: F. Eckhard, Lorentzlaan 57
Apeldoorn	CP: A. Mooi, Hunze 58
Arnhem	CP: G. J. den Besten, Karel Doormanstraat 5
Eindhoven	Secr.: Hanneke Zijlstra, Rielseweg 3
Gorinchem	CP: M. J. Engelvaart, Pr. Bernhardstraat 11
Groningen	CP: mej. W. Beckban, Helperwetstraat 61
Den Haag	CP: Marijke v. d. Wal, 's-Gravenzandelaan 134
Haarlem	CP: B. N. Binnendijk, Rijkstraatweg 278
Hengelo (O.)	CP: H. Schanssema, Warmelostraat 30
Hilversum	CP: mevr. W. de Vries, Adm. de Ruyterlaan 148
Laren (N.H.)	CP: mevr. A. Samama, Houtweg 11
Leeuwarden	CP: dhr. Visser, Gounodstraat 12
Leiden	CP: J. L. Martens, Gr. J. v. Stolberglaan 340, Leidschendam
Nijmegen	CP: F. M. Mos, Hertogstraat 45
Oss	CP: F. P. Bohlmeijer, Kuipers Rietbergstraat 224
Rotterdam	Secr.: mej. M. Wensvoort, v. Harmelenstraat 35d
Steenwijk	CP: M. Kiers, Olde Wheemestraat 1
Terneuzen	CP: P. Verhelst, Brederostraat 13
Utrecht	Secr.: L. J. de Smet, Jadelaan 32
Zaandam	CP: mevr. H. Gombert, Twiskenweg 13
Zeist	CP: mej. C. den Os, Huis ter Wege, Huis ter Heide
Zwolle	CP: mej. A. Lutje Schipholt, Heinoseweg 26, Dalfsen

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING (sekretariaten)

Hoofdbestuur: mej. S. Faber, v. Riebeeckweg 14, Hilversum

Arnhem:	mej. Ch. Perdeck, Sweelincklaan 56
Assen:	D. Coert, Anreperstraat 113a
Eindhoven:	mej. E. Zwaan, Gestelsestraat 156
Den Haag:	H. Sleeboom, Regentesselaan 84
Hilversum:	mej. C. Calo, Godelindeweg 4
Leiden:	mej. J. Boot, Steengaarde 4, Leiderdorp
Zwolle:	J. v. d. Hout, Veldweg 4, Hattum

STUDENTENVERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG 'SOCRATES' (ab-actiaten)

Hoofdbestuur: Druivenstraat 14, Leiden

afd. Amsterdam:	Celebesstraat 117 ¹
afd. Delft:	postbus 228
afd. Groningen:	p/a Lorentzstr. 13a
afd. Leiden:	postbus 334
afd. Utrecht:	Jan van Riebeeckstraat 5 bis a

Met het voorbehoud dat er inmiddels zijn gewijzigd, vervallen of nieuwe bijgekomen. Wijzigingen en aanvullingen worden gaarne ontvangen door: secr. werkgroep J. & J., Postbus 114, Utrecht.

redactie Libertijn

W. Barentszstraat 57

UTRECHT

Frankeren
als drukwerk

redactie Libertijn

W. Barentszstraat 57

UTRECHT

Frankeren
als drukwerk